

ŠPORTNI RAJ NA ZELENICI | Idejna zasnova plezalnega doma ob trgovini Kompas v Podljubelju

Ula Pintarič | Univerza v Ljubljani | EMŠ Arhitektura | Magistrsko delo | 2023 | mentorica:izr. prof. mag. Polona Filipič Gorenšek, univ. dipl. inž. arh.

PROBLEM OBRAVNAVANEGA OBMOČJA

Osnovni problem v obravnavanem prostoru je neizkoriščen potencial tik ob mejnem prehodu Ljubelj. Območje platoja Ljubelj izkazuje velik potencial zaradi velikega dnevnega pretoka turistov, slikovite okolice in pestre zgodovine. Pomembna stičiščna točka leži na širšem območju Zelenice ter pogorja Karavanke. Zelenica, ki je bila včasih priljubljeno alpsko smučarsko središče, je danes znano v zimskem času kot turno smučišče ter izhodišče za številne alpinistične vzpone, v poletnem času pa nudi izjemne možnosti za pohodništvo in kolesarjenje. Zunanje površine niso urejene, obstoječe stavbe pa po večini propadajo. Prostor nakazuje velike potenciale, ki so bili v preteklosti že izkoriščeni, danes pa bi jih bilo potrebno ponovno urediti v luči aktualnih potreb današnjega časa.

Nekdanji turistični blišč na Ljubelju, ki se je začel v 60. letih, je proti koncu stoletja začel bledeti. Takrat so se zgodile velike politične spremembe, katerim pa prostor ni sledil. S krizo in z razpadom Jugoslavije v letu 1991, se je Kompas, lastnik objektov na platoju Ljubelj, reorganiziral v več samostojnih in nepovezanih delniških družb. Vsak del se je reševal po svoje. Obiskovalce iz trziške smeri na vrhu klanca sprejme zapuščen restavracija Kozorogova ploščad, ki je že leta zaprta. Na njej že vrsto let visi Kompasov oglas za oddajo prostorov. Podobna ponudba za oddajo prostorov je tudi na stavbi bivše brezcarinske prodajalne. Slednja sicer še živi, privlačna je predvsem za Avstrijce, ki prihajajo k nam kupovat predvsem cigarete in za kakšnega pohodnika, ki si po napornem vzponu zaželi mrzle pijače in energijske čokolade. Preostal del stavbe, kjer je svoje prostore imel Ministrstvo za javno upravo za namen kontrole prometa, pa je zapuščen in nima določenega namena. Tudi usoda hotela ni nič boljša. Nazadnje je deloval od leta 2006 do 2012, ko je bil v najemu Društva za zdravo duhovno življenje Oaza miru. Kasneje ni bilo več novega najemnika oz. investitorja, tako zaradi neuporabe propada.

Plato Ljubelj je doživel kar nekaj preobrazb. Skozi različna obdobja se je spreminjala njegova vloga in programske potrebe. Posledice tega vidimo na stavbah, katere imajo kar nekaj prizidav.

ZGODOVINA PLATOJA LJUBELJ

Odkar obstajajo ljudje na Trziškem, je čez Ljubelj prek Karavank potekala pot v severno Evropo. Tržičanom je dolga stoletja omogočala razcvet kovaštva, usnjarstva in čevljarstva, s prodajo svoje visoko cenjene obrtne izdelke daleč v Evropo. Do leta 1945 je Ljubelj veljal za najbolj strm cestni prelaz na celotnem področju Alp. Med drugo svetovno vojno pa so zgradili nov predor – tunel. Predor so začeli graditi vojni ujetniki, ki so bili nastanjeni v bližnji podružnici koncentracijskega taborišča Mauthausen. Leta 1953 je na Ljubelju na levi strani predora podjetje Kompas postavilo lično restavracijo, ki je bila namenjena oskrbovanju vse številčnejšim potnikom, ki so prehajali iz Jugoslavije v Avstrijo in dalje v Evropo. Mejni prehod je bil takrat še na Ljubeljskem prelazu. Lokacija je bila izbrana premišljeno, saj so mnogi planinci prav tukaj krenili v bližnje gorske ture proti Zelenici, Begunjščici in Prevali. Kmalu so v neposredni bližini postavili še objekt s carinarnico in milico, v ozadju pa tudi vojaško mejno stražnico Kokrškega odreda. Gostišče pod Ljubeljem je postalo eno najprivlačnejših izletniških točk, ne le v naši okolici, temveč v Sloveniji nasploh, kar je dokazoval izredno visok obisk domačih in tujih gostov. Z naraščanjem turizma je podjetje Kompas na območju Ljubelja zgradilo še svoj hotel, s katerim je območje dobilo veliko dodatnih kapacitet. Hotel na mednarodnem mejnem prehodu Ljubelj je bil prvi v verigi hotelov Kompas. Začetek izgradnje sega v leto 1968, z dokončanjem v letu 1969. Turizem na Ljubelju je bil v velikem porastu, zato je Občina Tržič pripravila načrte za širitev platoja Ljubelj. Predvidenih je bilo kar nekaj prizidav in novih gradenj. Leta 1995 so projekt ustavili, saj je s propadom Jugoslavije začel turizem na tem območju zamirati. Tako so leta 1996 adaptirali le obstoječe objekte. Takrat je restavracija dobila prizidek zimskega vrta – Kozorogovo ploščad. Novo podobo pa je dobila tudi brezcarinska trgovina. Večja sprememba na plato Ljubelju se je zgodila še leta 2007, ko so slavnostno odstranili zapornice mejnega prehoda. Kasneje so na Slovenski strani porušili vso infrastrukturo povezano z mejno kontrolo, medtem ko na Avstrijski strani še vedno obstaja.

PREDLAGANA REŠITEV

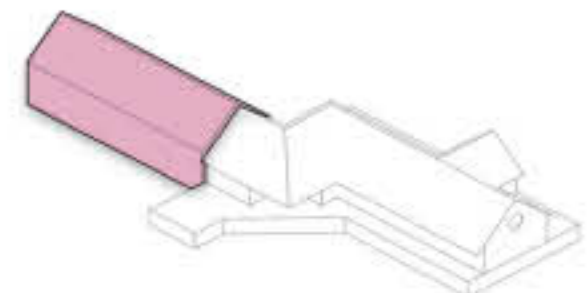
Plato Ljubelj leži v čudovitem zelenem okolju. Da posegamo čim manj v okolico, je najbolj smiselno uporabiti že obstoječe stavbe in jih z manjšimi/večjimi intervencijami približati današnjem času. Iz vidika trajnosti je najbolj smiselno začeti pri stavbi, v kateri trenutno edini še deluje program. To je Kompas Shop oz. bivša brez-carinska prodajalnica. Nahaja se na severno-zahodnem delu platoja, ob vznožju Zelenice. Stavba je skozi čas dobivala različno podobo. Od majhne, v alpskem stilu grajene gostilne, do velikega kompleksa, ki je obsegal prostore za potrebe mednarodne kontrole na mejnem prehodu Ljubelj, ter trgovino. Predlagana je odstranitev dela objekta, v katerem je svoje prostore imela carinska služba, ki danes na tem območju ni več potrebna. Slednji se v celoti odstrani, saj se zaradi specifičnosti novega programa potrebuje drugačna zasnova. Namesto njega se umesti nov volumen, ki je odgovor na analize potencialov prostora, potreb uporabnikov in se subtilno naveže na obstoječi objekt, ki danes še edini obratuje.

KONSTRUKCIJA OBJEKTA

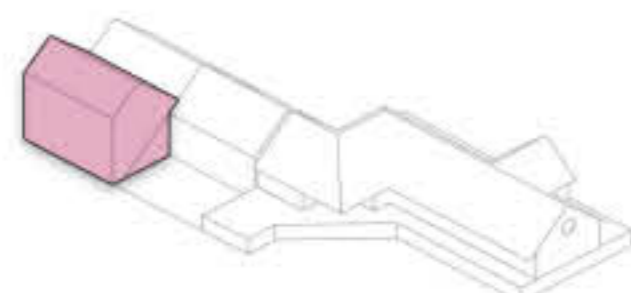
Stavbe je klasična lesena okvirna konstrukcija. Slednja je bila izbrana, ker je enostavna za gradnjo, prilagodljiva in ekonomična. Hkrati pa ustvari občutek lahkotnosti in avtentičnosti. Prednosti lesene skeletne okvirne konstrukcije je tudi energetska učinkovitost in okoljska trajnost. Les je obnovljiv vir in ga je mogoče pridelati na trajnosten način, kar pomeni, da se lahko obnovi in uporabi za gradnjo v prihodnosti. Je eden najstarejših gradbenih materialov in ima zelo značilen vpliv na karakter stavbe. Gost raster stebrov lepljenega lesa omogoči, da so ti lahko nekoliko tanjši, obenem pa s svojo globino jasno artikulirajo fasado. Stebri so vpeti v jeklenimi sidri na armirano betonski podstavek širine 25 cm. Slednji štiti les pred vlago in drugimi vplivi okolja s tem, da se leseni steberi ne dotikajo tal, kar bi povzročilo gnitje in propadanje lesa. Nosilne stene jedra stavbe ter medetažne plošče so iz križno lepljene lesene plošče. Te plošče so sestavljene iz več plasti lesa, ki so prilepljene skupaj pod pravilnim kotom, kar zagotavlja stabilnost, visoko trdnost in togost. Strešna konstrukcija je prav tako iz lesenih okvirjev, dimenzij 20x40 cm, na rastru 2 metra. Zavetovana je z lesenimi povezavami med glavnimi nosilci, na vsake 4 metre pa tudi z horizontalnimi nosilci. Na konstrukcijo se pritrldijo letve, na njih kontra letve. Za kritino so uporabljene lesene škodle, ki so znane po svoji trajnosti in dolgi življenjski dobi. Odporne so na različne vplive okolja, kot so UV-žarki, dež, veter in sneg. Stavbi pa dodajo edinstven značaj in alpski videz.

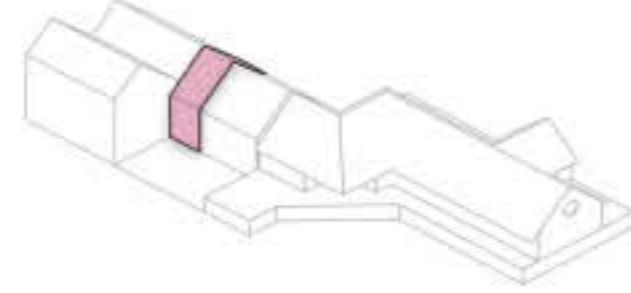
ZASNOVA STAVBNEGA VOLUMNA

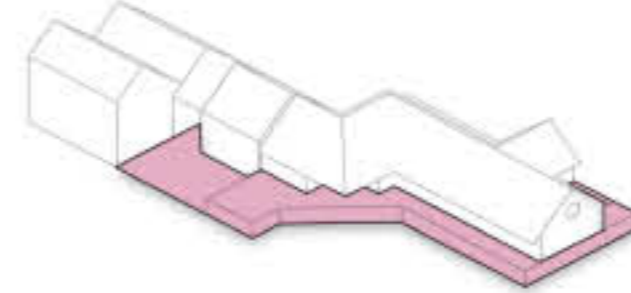
Navezava na obstoječo stavbo.

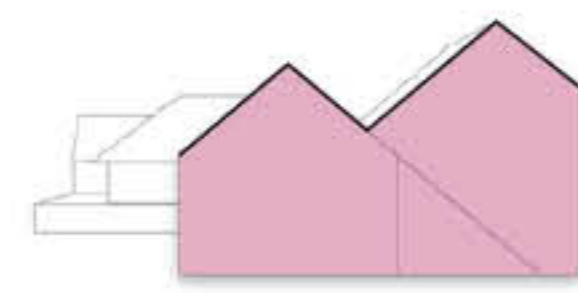
Drugi volumen se naveže na prvega in ga nadgradi.

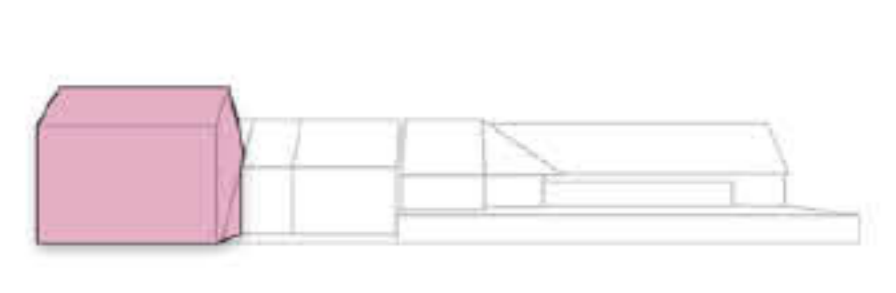
Volumen se na prehodnem delu zastekli.

Novi volumen ustvari vhodni atrij, ki se poveže z vhodom že obstoječe stavbe.

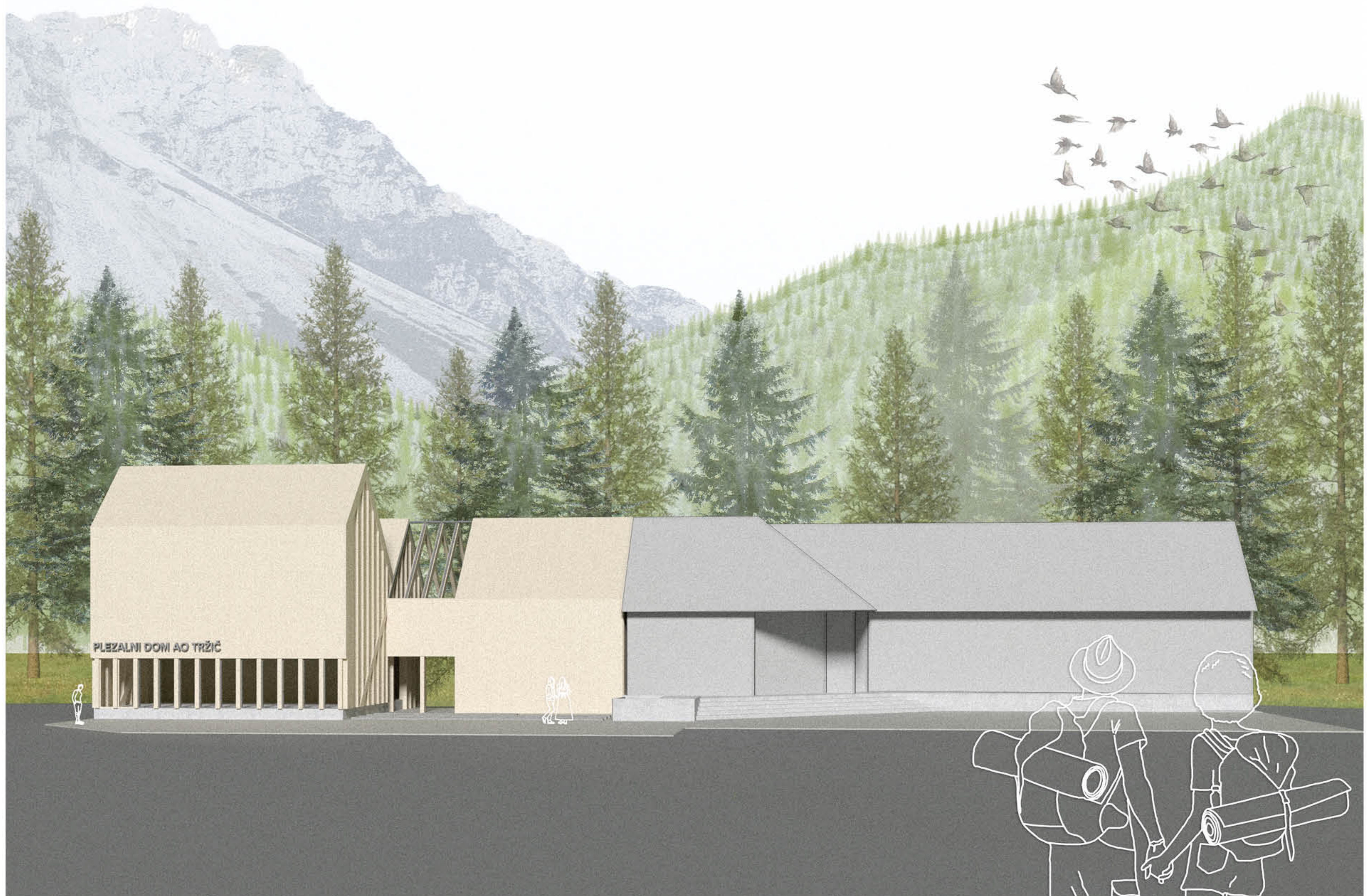

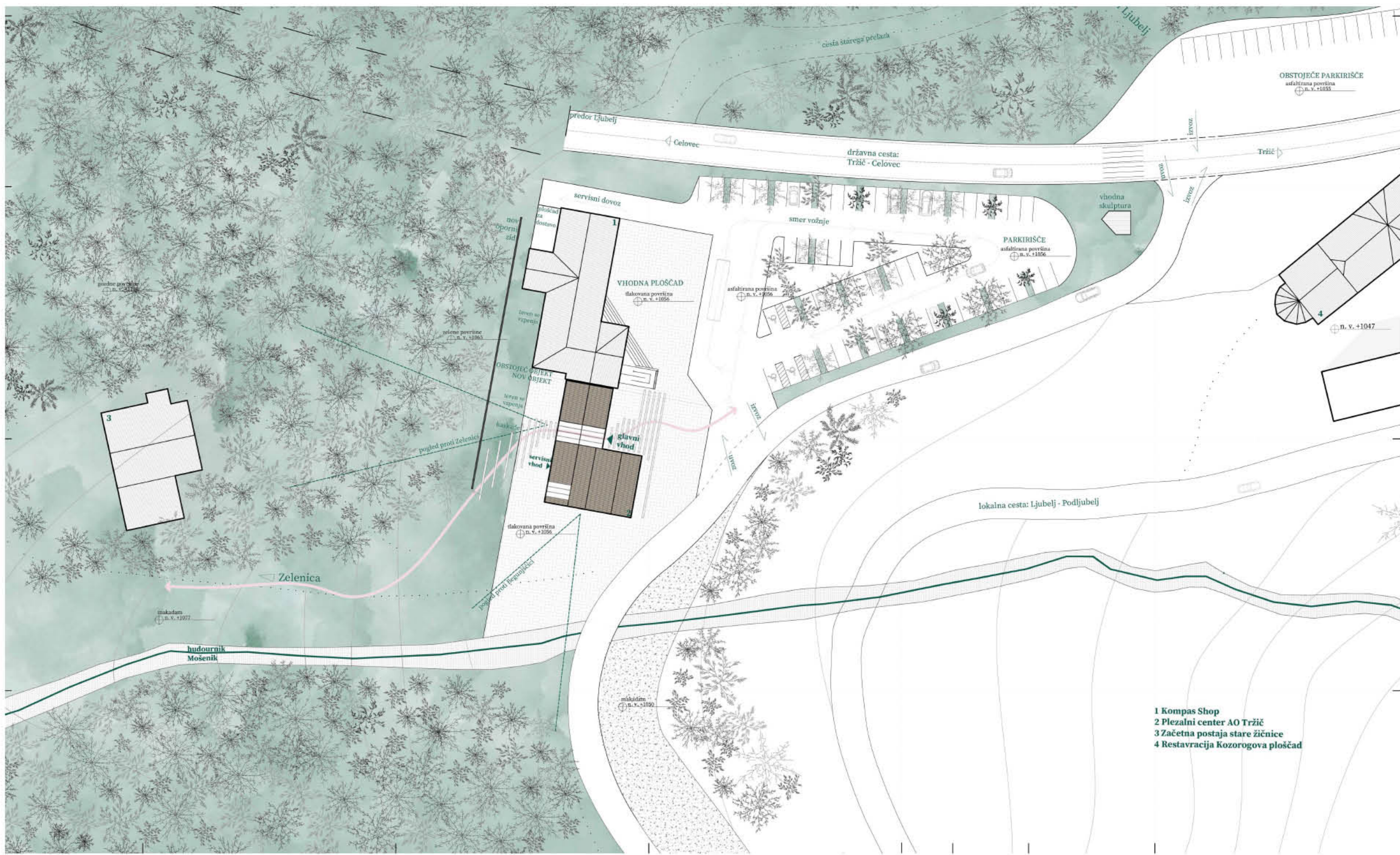
Volumen narekuje abstraktno obliko gorovja in identiteto kraja, kjer je objekt postavljen.

Nova dominantna v prostoru pritegne pozornost in celotno stavbo oblikovno poveže.

POGLED IZ VZHODA PLATOJA LJUBELJ PROTI STAVBI

Alpinistični odsek Tržič

Zaradi bližine Karavank in Kamniško-Savinjskih Alp ima alpinizem in plezanje v Tržiču globoke korenine. Razvijal se je vzporedno s smučanjem, saj so smučarji zaradi plazov potrebovali gorsko reševalno pomoč. Iz alpinistične šole Tržič, se razvijajo številni uspešni alpinisti, žal pa se infrastruktura za njene potrebe delovanja ne razvija tako uspešno. Svoje prostore imajo razdrobljene po več lokacijah. Primerno mesto, da se vse skupaj uredi v celoto je v obravnavani stavbi, saj imajo največ praktičnih vaj prav na območju Zelenice in okoliških gora. Tako bo tu odlična baza za pridobivanje teoretičnega znanja v predavalnici, ki ga bodo lahko hitro nadgradili s praktičnim v neposredni bližini. V stavbi bo postavljena "bolder stena", kjer bodo skozi vso leto lahko vadili različne manevre in tehnike plezanja. Poleg "bolder stene" pa bo kot prva v Sloveniji tudi "drytool stena". Gre za steno, po kateri se pleza s pomočjo cepinov ter derez. Za delovanje alpinistična šola potrebuje še prostor za pisarno načelnika ter vodje, predavalnico in manjšo čajno kuhinjo.

Izposojevalnica opreme z informacijskim centrom

Plato Ljubelj leži v osrčju Karavank, zato predstavlja izhodišče za številne pohodniške ture, čez njega potekajo turno-kolesarske poti, je izhodišče za dostop do dveh zavarovanih poti, pozimi postane središče turnega smučanja, urejene pa so tudi sankajske proge. Toliko različne opreme kot dejavnosti ponuja prostor, verjetno vsak nima. Nekaj alpinistične opreme si trenutno lahko izposodiš v Planinskem domu na Zelenici, kjer je v majhni sobi urejen gorniško učni center. Vendar, če se odpravliš na zimski alpinistični vzpon, po kateri od grap Begunjsčice, se ta začne že veliko pred gorsko kočjo, ki pa ti v tem primeru sploh ni po poti. Zato bo v stavbi urejena izposojevalnica opreme za vse omenjene dejavnosti. Poleg izposojevalnice opreme pa je pomembno, da se ljudje seznanijo tudi z njeno uporabo ter informirajo o okolici.

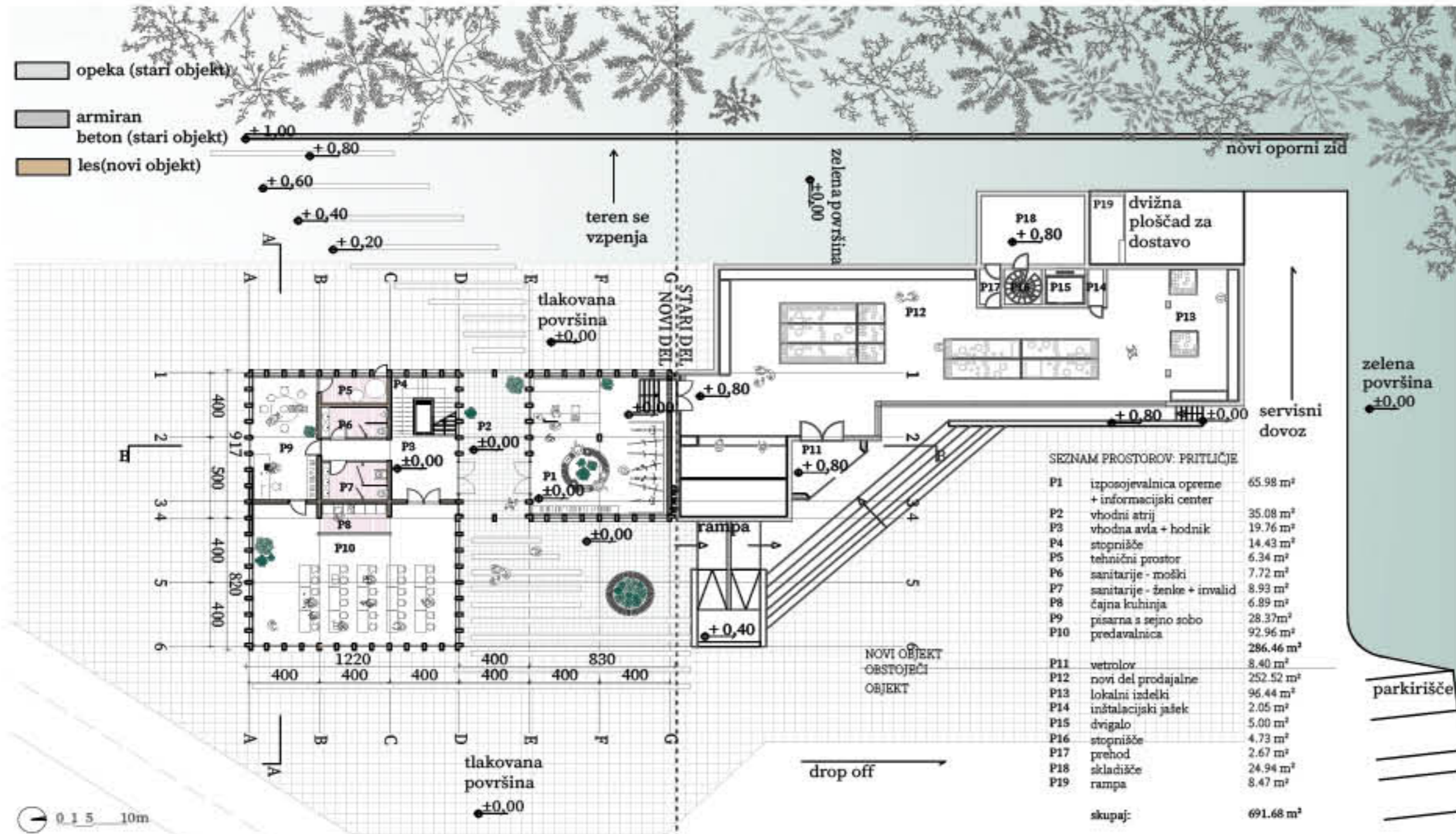
Gostinski lokal

Po naporni gorniški turi se bodo ljudje zagotovo z veseljem ustavili na kakšni mrzli pijači v prijetnem ambientu s pogledom na osvojene vrhove, turni smučarji in sankajci pa se pogreli ob skodelici vročega čaja. Zato bo prostor v stavbi imel manjši bar, namenjen že omenjenim športnikom, tranzitnim turistom pri prehodu države ter obiskovalcem preostalega programa v stavbi.

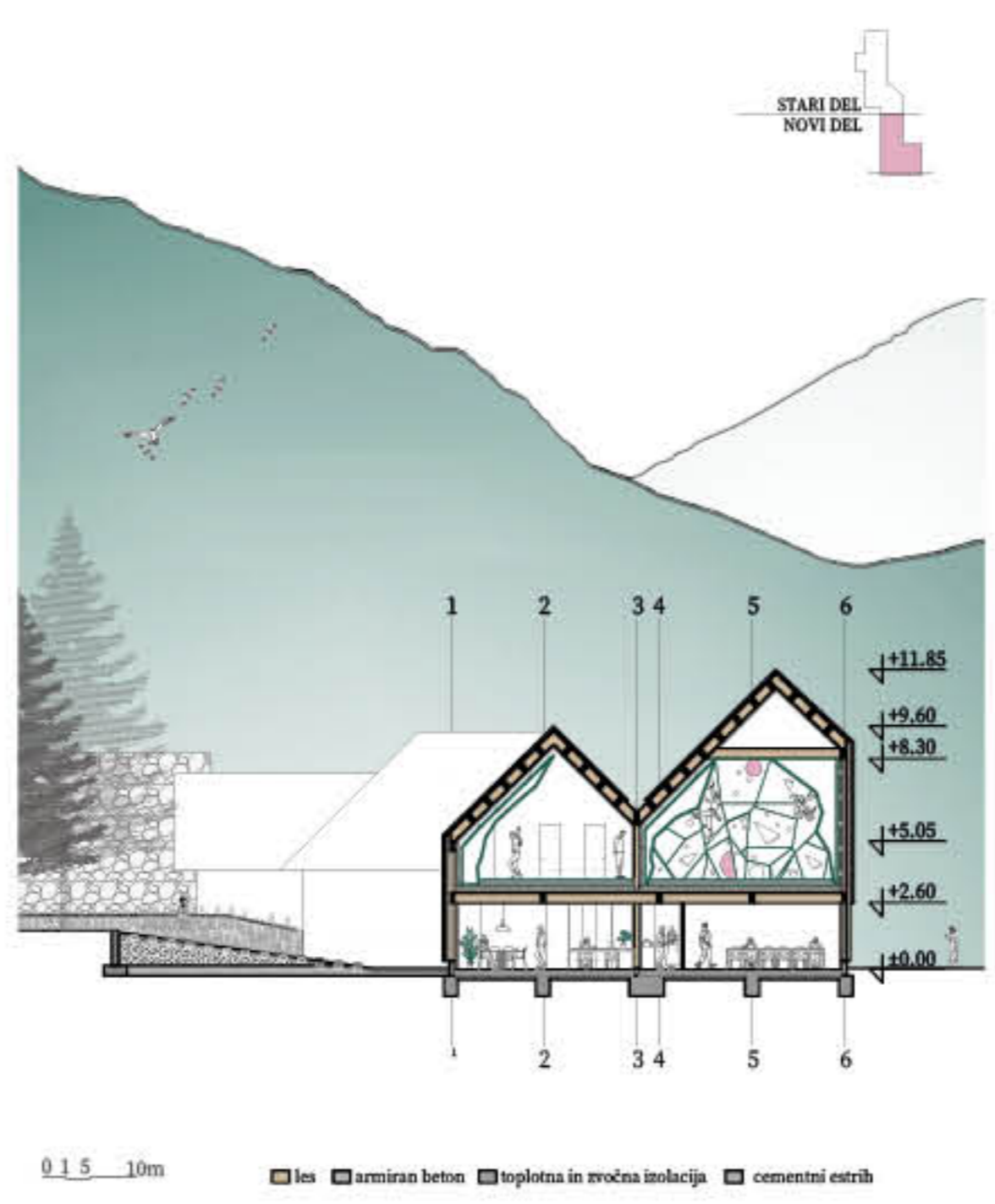
Obstoječa Kompas trgovina

Edini program, ki trenutno še deluje je bivša brezcarinska poslovalnica. Zaradi velikega obiska Avstrijcev in pohodnikov dobro deluje, zato bo tudi v prenovljeni stavbi imela svoje prvotne prostore. Večji del, ki ga poslovalnica zavzema, se ohrani. V duhu trajnostno naravnega turizma bo poleg nje tudi prostor za promocijo in prodajo izdelkov lokalnih obrtnikov. Poslovalnica za svoje delovanje potrebuje tudi prostor za dostavo, skladišče, servisne prostore ter prostore za zaposlene. Ti prostori bodo razporejeni v ohranjenem delu stavbe v kleti, pritličju ter mansardi.

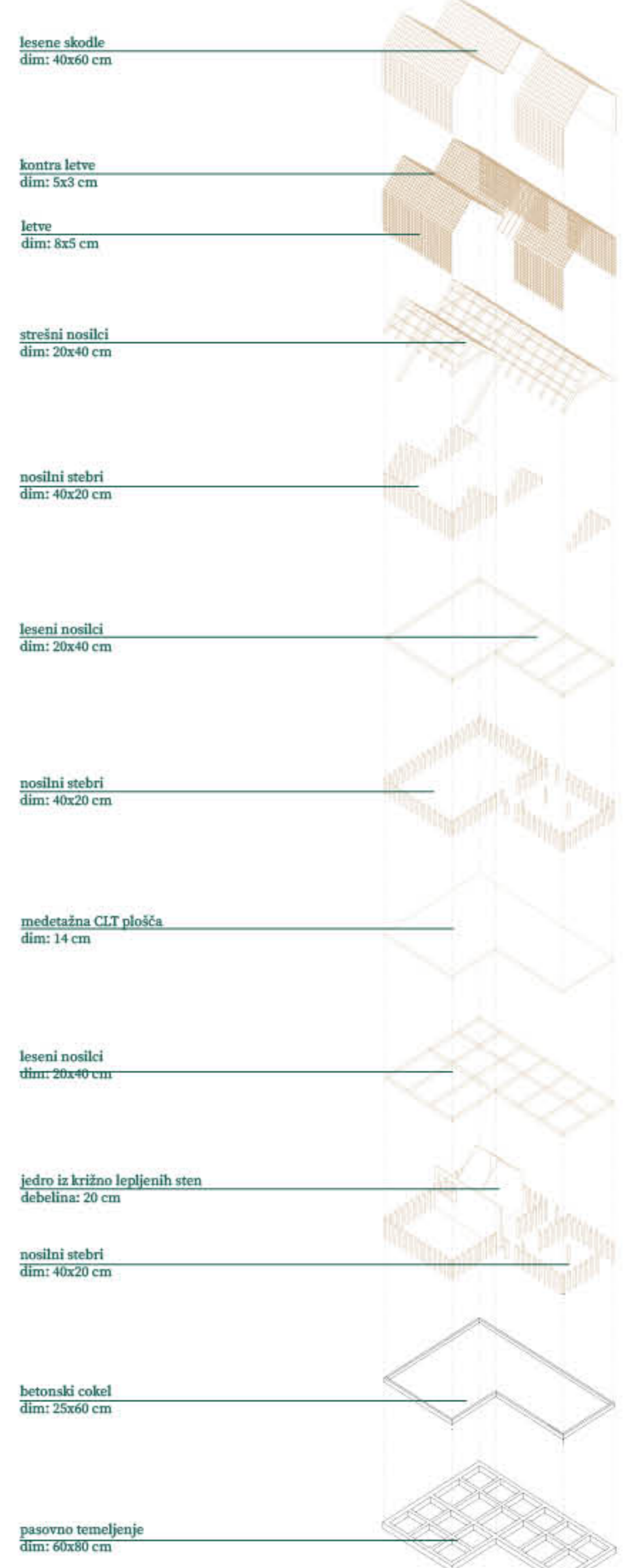
TLORIS PRITLIČJA

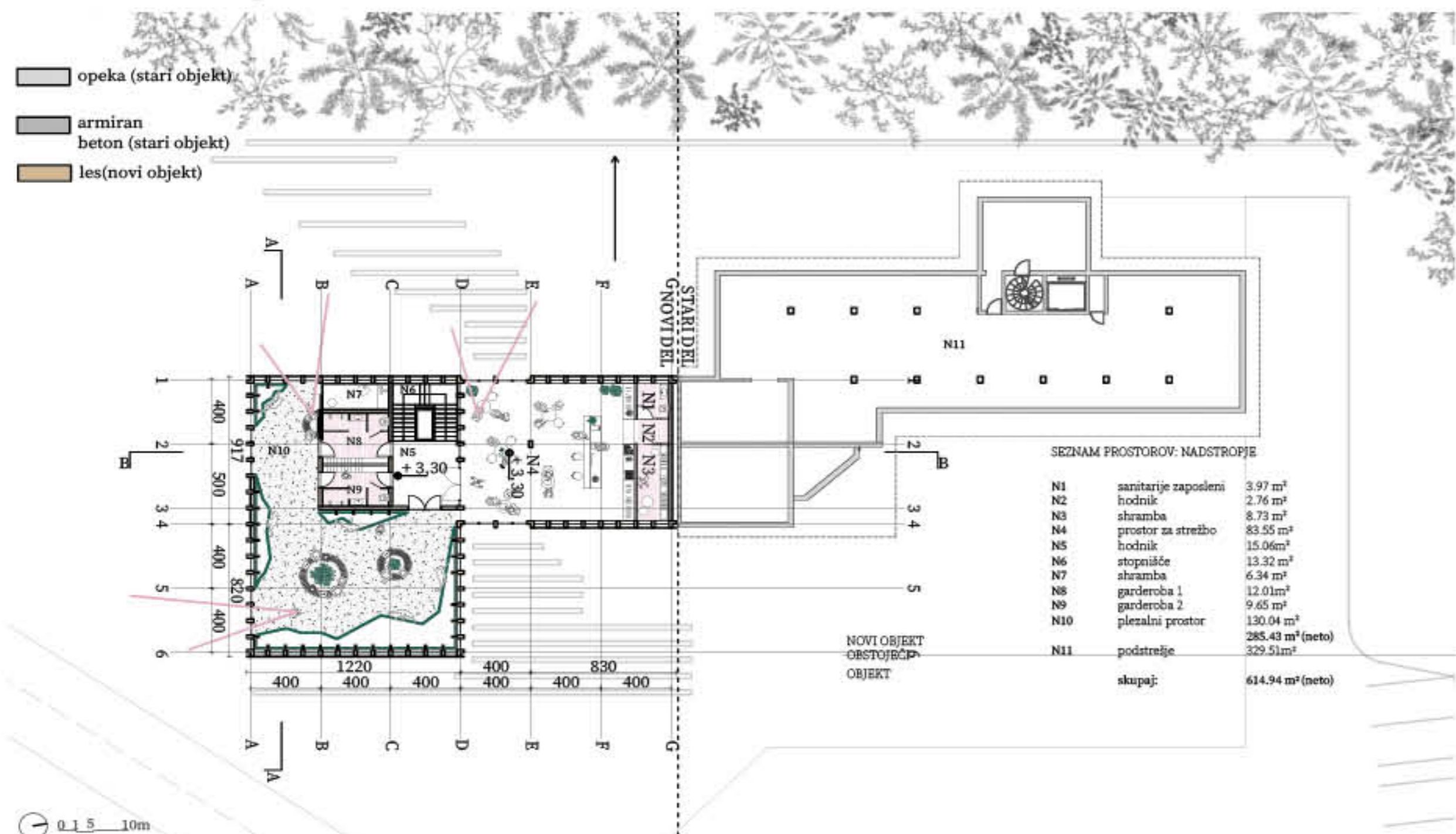
PREREZ AA

AKSONOMETRIJA KONSTRUKCIJE

TLORIS NADSTROPJA

PREREZ BB

